

Populierenteelt in het kort*

Populieren komt men dank zij hun vele verschijningsvormen en gebruiksmogelijkheden vrijwel overal in het Nederlandse landschap tegen; aangeplant in bossen, langs wegen, op dijken, op erven, maar ook in steden en dorpen en ter afscherming van industrieterreinen.

Er is een groot aantal variëteiten van de populier in de handel die bijna alle verschillen in vorm, groeisnelheid en aanpassingsvermogen aan bodem en klimaat.

Mogen jonge beplantingen nogal eens als eentonig worden ervaren, op oudere leeftijd ontwikkelt de populier een indrukwekkende, brede kroon met afhangende takken waardoor hij een sieraad in het landschap vormt.

Op oudere leeftijd een sieraad in het landschap.

Het relatief kleine aantal oude populieren in ons land wil niet zeggen dat de populier hier geen hoge leeftijd kan bereiken. Veel populieren worden om economische redenen gekapt op een relatief jonge leeftijd (circa 25 jaar), een leeftijd waarop de boom nog lang niet is volgroeid.

Omdat in deze tijd voortdurend over een groot houttekort wordt gesproken – en dat niet alleen in ons land of de andere EEG-landen – is het van groot belang de aandacht te vestigen op de snelle groei van deze boomsoort.

Het populiereenhout heeft talloze gebruiksmogelijkheden (papier, karton, fineer, bouwhout, klompen, lucifers enz.); bovendien geldt voor de populier vanwege zijn snelle groei niet het bekende gezegde: „boompje groot, plantertje dood”.

Een boom die wonderwel bij onze huidige stijl van leven past.

Waar en welke populieren planten?

In het algemeen kunnen populieren overal worden geplant waar de grond goed vochthoudend en voldoende rijk aan voedingsstoffen is.

Omdat veel variëteiten hun eigen eisen aan de groeiplaats stellen en er bovendien met beperkende factoren zoals wind en roest (een bladziekte) rekening gehouden moet worden, verdient het aanbeveling om in geval van twijfel vooraf een deskundig advies in te winnen.

Het hierna volgende overzicht van variëteiten geeft enig inzicht in de vele mogelijkheden maar ook beperkingen van hun gebruik. De grauwe en witte abeel (*P. canescens* en *P. alba*) zijn

13-jarige grauwe abeel 'De Moffart' als wegbeplanting.

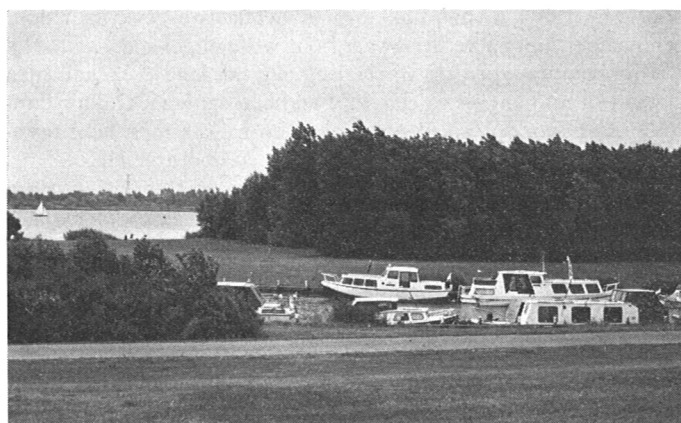
in dit overzicht buiten beschouwing gelaten, de laatste omdat hij slechts incidenteel als boom wordt aangeplant en dan nog voornamelijk in stadsbeplantingen. Van de grauwe abeel zijn 8 rassen in de handel ('Bunderbos', 'Enniger', 'Honthorpa', 'Limbricht', 'De Moffart', 'Schijndel', 'Tatenberg' en 'Witte van Haamstede'). Deze boomsoort is vrij goed bestand tegen zout, vormt veel wortelopslag en is minder goed bestand tegen sterke wind dan men meestal denkt; het hout is van matige kwaliteit. De bomen worden voornamelijk voor wegbeplantingen gebruikt; ervaringen met de grauwe abeel als bosboom in zuivere opstanden zijn zeer beperkt.

Het plantmateriaal

Plant bij voorkeur stevig en vertakt éénjarig plantsoen (éénjarig bewortelde stek) met een minimumlengte van 1,5 m; dit plantsoen is relatief veel goedkoper en de aanlegkosten zijn lager dan van ouder plantsoen. Gebruik tweejarig of ouder plantsoen alleen dan, wanneer de omstandigheden dit noodzakelijk maken, bijvoorbeeld in weg- en stadsbeplantingen.

Koop steeds plantsoen dat van een NAKB-plombe met het blauwe vierkantje is voorzien, alleen dan hebt u de garantie van raszuiver en gezond plantsoen dat bovendien van goede kwaliteit is.

Jong populierenbos in recreatiegebied geeft al snel een bosbeeld.

* Inhoud vouwblad, uitgegeven door het Staatsbosbeheer.

Vouwblad verkrijgbaar bij Staatsbosbeheer te Utrecht, tel. 030-852404.

De plantafstand

De keuze van de plantafstand is afhankelijk van de soort beplanting (b.v. bos- of laanbeplanting), van het doel van de beplanting (produktie van licht of van zwaar hout, recreatie, landschapsverfraaiing) alsmede van het gebruikte ras en de soort plantsoen. Populieren meer of minder verwant aan de balsempopulieren, kunnen al op 4 x 4 m worden geplant, Euramerikaanse en Europese zwarte populieren moeten op ten minste 4 x 5 m worden gezet. Uit bedrijfseconomische overwegingen is het niet verantwoord meerjarig plantsoen bij de aanleg van beplantingen met een kleine plantafstand (minder dan 25 m² per boom) te gebruiken.

7 jaar oud populierenbos, dicht geplant op 4 x 4 m.

- Voor het telen van *licht hout* in bosverband (vezelhout, licht zaaghout) moeten de bomen dicht worden geplant (op 4 x 4 m tot 5 x 5 m); door één of twee maal te dunnen ontstaat de mogelijkheid de rest tot zwaar hout door te laten groeien (klompen, fineer).
- Is het doel alleen de produktie van *zwaar hout* dan moeten de bomen wijd worden geplant (op 7 x 7 m tot 9 x 9 m).
- Kombinatie van *populierenteelt met weidebouw* (inkl. hooiwinning) is langer mogelijk naarmate de plantafstand groter is.
- In de combinatie *populierenteelt en akkerbouw* is een plantverband van 8 à 10 m tussen de rijen en van 4 à 5 m in de rij aan te bevelen, waarbij men niet of éénmaal dunt.
- In *recreatiegebieden* verdient een dichte plantafstand de voorkeur; daardoor wordt sneller een bosbeeld verkregen.
- In *landschappelijke beplantingen*, waaronder weg- en grensbeplantingen, is de plantafstand eveneens mede afhankelijk van het doel.

Is dat doel in eerste opzet houtproduktie dan is voor het telen van alleen zwaar hout een afstand van 6 m of meer en van licht hout van 3 à 4 m noodzakelijk; in het laatste geval kan door éénmaal te dunnen verder zwaar hout worden geteeld.

Kleine boomgroepen ter verfraaiing van het landschap kan men zowel in een dicht als in een wijd verband aanleggen; door dunning of velling op één of enkele bomen na kan men deze resterende bomen tot op een hoge leeftijd laten doorgroeien.

– De plantafstand van populieren in *straat- en laanbeplantingen* is afhankelijk van vele omstandigheden; in elk geval moeten de bomen de ruimte hebben, het zijn bepaald geen bomen voor smalle straten. In brede straten, bij voorkeur in groenstroken, voldoen ze zeer goed.

– Bij het planten van populieren in een *tuin* of op een *erf* moet een afstand van minimaal 10 meter tot aan het huis worden aangehouden om de bomen zonder al te veel overlast voor huis en hof tot volwassenheid te laten uitgroeien.

Het planten

Maak de plantgaten voor éénjarig plantsoen niet groter dan 40 x 40 x 40 cm en maximaal 60 x 60 x 60 cm voor tweejarig of ouder plantsoen, hetzij in handkracht hetzij door middel van een grondboor. Op sterk aan de wind blootgestelde gebieden kan scheefwaaien van de planten worden voorkomen door de plantgaten dieper te maken. Het gebruik van een boompaal is bij gebruik van stevig plantsoen en voldoende diep planten veelal overbodig. Hoe korter de tijd die ligt tussen het rooien op de kwekerij en het uitplanten, des te beter is de aanslag en hergroei. Kunt u niet direkt planten dan moet het plantmateriaal rechtstandig en goed worden opgekuild (de grond tussen de wortels aantrappen). Plant alleen bij vorstvrij weer en in grond die vrij is van sneeuw; snoei het éénjarig vertakt plantsoen niet op, verwijder bij ouder plantsoen hooguit één of enkele zeer zware zijtakken.

De omlooptijd

De omlooptijd, d.w.z. de tijdsduur die ligt tussen het jaar van aanleg en van velling, is niet alleen afhankelijk van de groei van de bomen maar ook van de plantafstand. De groei hangt nauw samen met het gebruikte ras en met de bodemgesteldheid. De omlooptijd varieert van ca. 15 jaar voor dichte tot meer dan 40 jaar voor wijde beplantingen. Hoe groter de afstand tussen de bomen, des te langer de omlooptijd kan zijn; solitairen kunnen een leeftijd van meer dan 100 jaar bereiken.

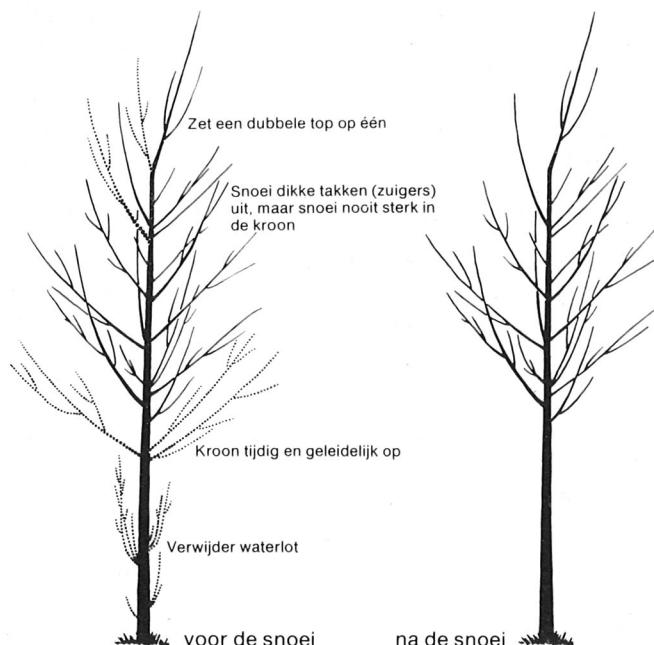
Snoeien

Snoeien is een maatregel om de boom een goede stamvorm te laten behouden en een takvrij stamstuk te krijgen dat te zijner tijd waardevol hout levert.

Al of niet alleenstaande bomen die uitsluitend tot verfraaiing van het landschap zijn geplant, zullen nauwelijks behoeven te worden gesnoeid.

Voor het snoeien gelden globaal de volgende regels:

- In de eerste jaren na aanleg alléén dubbele toppen op één (de meest doorgaande) scheut zetten.
- Overigens moet het snoeien in de kroon van jonge bomen beperkt blijven tot het wegnemen van dubbele toppen en van

een enkele zeer zware zijtak; bij oudere bomen behoeft in de kroon niet te worden gesnoeid.

– Met het opkronen beginnen bij een omtrek op borsthoogte van 20 tot 25 cm; dit wordt om de 3 à 4 jaar herhaald totdat een takvrije stam is verkregen van 6 à 8 m lengte; indien men zeer zwaar hout wil telen (bomen met een diameter van meer dan 60 cm) kan men tot 10 à 12 m in hoogte gaan. Men moet niet te sterk opkronen: bij een boomhoogte van 6 m tot maks. 1,5 à 2 m, bij 10 m tot 3 à 4 m, bij 14 m tot 5 à 6 m en bij 18 m tot 7 à 8 m hoogte, bij bomen hoger dan 20 m nooit meer dan de helft opsnoeien.

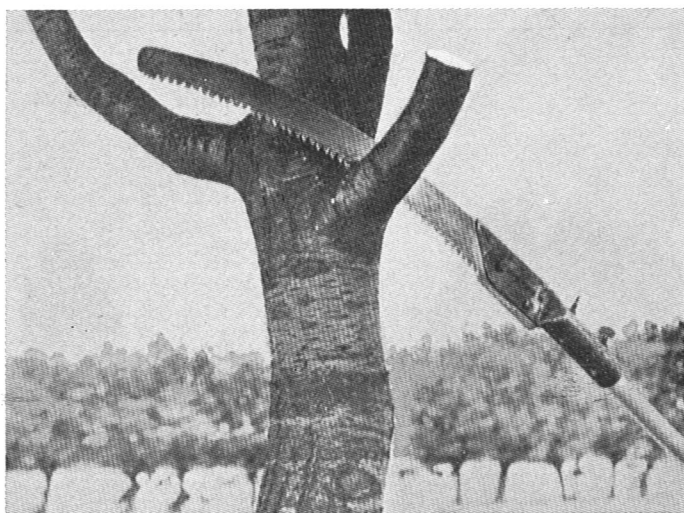
– Populieren bestemd voor de produktie van vezelhout behoeven niet te worden gesnoeid of, bijv. indien het onderste deel van de stam geschikt is voor licht zaaghout, in één keer tot maks. 2,5 m hoogte.

– Zijn de bomen geplant op 4 x 4 tot 5 x 5 m waarbij na dunning de resterende bomen doorgroeien, dan alleen de overblijvers periodiek opsnoeien en de te dunnen bomen niet of éénmaal. Verwacht men dat de te dunnen bomen licht zaaghout leveren dan deze uiteraard wel snoeien.

– Snoei in juni en de eerste helft van juli behalve wanneer aantasting door de populiereglasvlinder kan worden verwacht; in dat geval in augustus snoeien.

– Te zwaar snoeien vermindert de diktegroei en bevordert het ontstaan van waterlot.

– Voorkom de vorming van waterlot door periodiek en op het juiste tijdstip te snoeien, verwijder waterloten regelmatig.

Te verwijderen dikke takken zaagt men eerst op stomp en daarna deze takstomp glad langs de stam af.

Bemesting

Bemest in het jaar van aanleg de bomen in de eerste helft van mei met 100 gram en in het tweede jaar in de tweede helft van april met 200 gram kalkammonsalpeter. De meststof uitstrooien op 1 m² rondom de bomen maar nooit te dicht bij de stamvoet, schade door verbranding van bast en bovenste wortels is dan mogelijk.

Onkruidbestrijding

De vegetatie, vooral grassen, in de eerste twee jaar rondom de boom (1 m²) mechanisch of chemisch bestrijden. Mechanische bestrijding mag maar zeer ondiep in verband met kans op wortelbeschadiging. Voor chemische bestrijding van grassen gebruikt men b.v. dalapon. Waar nodig – bij een sterke verwildering,

12-jarige populier 'Heidemij' als weg- en grensbeplanting.

bijvoorbeeld van distels en brandnetels – rondom de planten maaien maar oppassen voor stambeschadiging. Loofhoutopslag die de bomen dreigt te overgroeien, in juli of begin augustus bij de grond afzetten. Klimplanten uit jonge bomen verwijderen.

Bescherming

Het ongecontroleerd weiden van dieren (schapen, rundvee, paarden, pony's) moet sterk worden afgeraden wegens beschadigingen. Deze kunnen bestaan uit afvreten van bebladerde takken en bast, het in repen losscheuren van de bast en ontschorsen van wortels bij de stamvoet.

Wil men toch dieren laten weiden dan is in goed groeiende beplantingen van 7 jaar en ouder het houden van schapen wel mogelijk, mits onder toezicht.

In circa 10 jaar oude, goed groeiende beplantingen kan wel rundvee worden geweid, mits men zich geregeld op de hoogte stelt of het vee de bomen heeft beschadigd. Bij schade moet het vee naar een andere weide.

Paarden en pony's vormen voor bomen van elke leeftijd een bedreiging en moeten dus niet onder bomen worden geweid.

Beschadigingen door vee aan bomen en grensbeplantingen kan men voorkomen door een afrastering op circa 1,5 meter van de bomenrij te plaatsen. Jonge bomen zo nodig tegen wildschade beschermen met plastic spiralen of gazen kokers. Kokers van kippegas moeten periodiek op „ingroeien” worden gecontroleerd.

Bij het maaien van wegbermen mag de stamvoet niet worden geraakt. Beschadigingen door maaien ontstaan en door het afbranden van bermen vormen invalspoorten voor allerlei soorten insecten. En tenslotte, een boom is geen afrasteringspaal of rekamezuil. Leid er geen draad langs en sla er geen spijkers in. Bomen die op dergelijke manier zijn behandeld verliezen sterk aan waarde.

Aanleg en onderhoud van populierenbeplantingen vereist een zekere mate van deskundigheid. In dit vouwblad kon uiteraard niet op alle zaken uitvoerig worden ingegaan. Vraag daarom steeds advies en/of sla er literatuur op na.

Als naslagwerken komen in aanmerking:

– Handboek voor de Populierenteelt, uitgave Koninklijke Nederlandse Heidemaatschappij te Arnhem (1976, 4e geheel herziene druk).

– Tijdschrift Populier, uitgave Stichting Populier, Bowlespark 18, Wageningen.

Welke populierenklonen plant men waar

Groep	Ras	Groeiklasse	Proefsgewijs	Klonenkeuze i.v.m. grondsoort			Klonenkeuze i.v.m. beperkende factoren					
				Klei, zavel leem, leemhoudend zand	Humeuze niet leemhoudende vochtige zandgrond (al dan niet met veen bv. dalgrond)	Veengrond al dan niet met klei bijgemengd	roest: lariks in de omgeving op een afstand van:	zeer veel wind (b.v. kuststrook)	veel wind (b.v. kustprovincies + IJsselmeergebied)			
		(a)		(b)	(c)		minder dan 1 km	1-5 km	aan de wind blootgesteld	beschut	aan de wind blootgesteld	beschut
							(d)	(e)	(d)	(e)		
Europese zwarte populieren (P. nigra)	Woltersen	3	pr.gew.	•					•	•	•	•
	Ankum	3	pr.gew.	•					•	•	•	•
	Terwolde	2	pr.gew.	•					•	•	•	•
	Schoorlham	2	pr.gew.	•					•	•	•	•
	Brandaris	2	pr.gew.	•					•	•	•	•
	Loenen	3	pr.gew.	•					•	•	•	•
	Vereecken	2		•					•	•	•	•
Euramerikaanse populieren (P. euramericana)	Agathe F	2	pr.gew.	•		•			•	•	•	•
	Florence Biondi	2	pr.gew.	•		•			•	•	•	•
	Spijk	2	pr.gew.	•		•			•	•	•	•
	Dorskamp (f)	1		•	•	•	•	•	•	•	•	•
	Flevo	2		•		•	•	•	•	•	•	•
	Robusta	3		•	•	•	•	•	•	•	•	•
	Zeeland	3		•	•	•	•	•	•	•	•	•
	Heidemij (g) ²	3		•		•			•	•	•	•
	Gelrica ²	3		•		•			•	•	•	•
W. Amerikaanse balsempopulieren (P. trichocarpa)	Fritzi Pauley (h)	1	pr.gew.	•	•	•	•	•				•
	Blom	2	pr.gew.	•	•	•	•	•				•
	Heimbürger	2	pr.gew.	•	•	•	•	•				•
Hybride balsempopulier	Androscoggin	1		•	•	•	•	•				•
Zwarte balsempopulieren	Oxford	2		•	•	•	•	•				•
	Geneva	3		•	•	•	•	•				•
	Rochester	2		•	•	•	•	•				•
	Barn	1	pr.gew.	•	•	•	•	•		•		•
	Donk	1	pr.gew.	•	•	•	•	•				•
	Rap	1	pr.gew.	•	•	•	•	•				•

¹ Proefsgewijs = alleen op beperkte schaal aanplanten.² Voorzichtigheid geboden i.v.m. gevoeligheid voor Marssonina.

Opmerkingen:

Algemeen: de andere Euramerikaanse klonen: 'Harff', '1214', 'Löns', 'Marilandica', 'Tardif de Champagne' en 'Serotina' worden ontraden vooral wegens hun te grote gevoeligheid voor bladziekten.

(a) groeiklasse = gemiddelde groei op diverse groeiplaatsen

3 = groei van „Robusta“

2 = 30—70% grotere volumeproductie dan 'Robusta'

1 = meer dan 70% grotere volumeproductie dan 'Robusta'

(b) op zware klei en leemgronden hebben W-Amerikaanse en zwarte balsempopulieren en hybride balsempopulieren vaak een moeizame start. Inkorten van de eenjarige planten kort vóór of na het planten heeft een gunstig effect onder die omstandigheden.

(c) voldoende ontwaterd (ten minste 60 cm in de zomer).

(d) b.v. in enkele rijen of aan de windzijde van beplantingen.

(e) zo nodig beschutten door 5 of meer rijen van klonen, genoemd onder (d).

(f) alleen in binnenland in enkele rijen (windgevoelig)

(g) 'Heidemij' niet ten n. van de grote rivieren aanplanten.

(h) niet in enkele rijen, windgevoelig, kans op topbreuk, vooral op rijke en vochtige gronden.

Bron: Instituut voor Onderzoek in de Bos- en Landschapsbouw „De Dorschkamp“ en de Stichting Industrie-Hout, beide te Wageningen.

Populier als erfbeplanting.

HANDBOEK VOOR DE POPULIERENTEELT

Vierde, geheel herziene druk (1976)

Onder redactie van Ir. H. A. van der Meiden

Uitgave van de vereniging Koninklijke Nederlandse Heide Maatschappij

De prijs van het handboek bedraagt f 60,—
inklusief verzendkosten.

Bestelling **uitsluitend** door overmaking van dit
bedrag op giro 2604301 t.n.v. KNHM, Lovink-
laan 1, Arnhem, onder vermelding van: „Hand-
boek Populierenteelt“.